

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประกอบไปด้วยเนื้อหา 2 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นการวิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างตลาดและการกระจุกตัวของธนาคารพาณิชย์ในการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย และส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์ปฏิกิริยาตอบโต้ระหว่างธนาคารพาณิชย์ในการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ตามแนวทางการประมาณการใช้จ่ายในการผลิตสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย โดย 2 วิธีคือ กรณีการประเมิน โดยใช้ Translog Cost Function และการประเมินโดยใช้หลัก Output Shareซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

สำหรับการวัดการกระจุกตัวของธนาคารพาณิชย์ในการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย โดยใช้ดัชนีแสดงการกระจุกตัว (Concentration Index) Concentration Ratio, Herfindahl-Hirschman Index และ Comprehensive Concentration Index โดยใช้ปริมาณการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ทั้งสิ้น 12 แห่ง เป็นเวลา 5 ปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2540-2545 พบว่าโครงสร้างตลาดในการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์มีการกระจุกตัวในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ในระดับที่ค่อนข้างสูงคือประมาณร้อยละ 70 และอัตราการกระจุกตัวดังกล่าวได้ลดลง และมีแนวโน้มที่จะแข่งขันกันมากขึ้น ซึ่งสาเหตุดังกล่าวเนื่องมาจากการที่ธนาคารพาณิชย์ต่างต้องการสร้างรายได้จากสภาวะสภาพคล่องส่วนเกินจำนวนมากนับตั้งแต่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ การปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยซึ่งมีหลักประกันค้ำมูลหนี้ทำให้มีความเสี่ยงต่ำจึงเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญอย่างหนึ่งของธนาคารพาณิชย์ ประกอบกับการสนับสนุนจากรัฐบาลด้วยมาตรการกระตุ้นสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยและภาคอสังหาริมทรัพย์ ทำให้เกิดความต้องการในการซื้อหาที่อยู่อาศัยของประชาชนเป็นจำนวนมาก ธนาคารพาณิชย์จึงมีการแข่งขันในการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยมากขึ้นตามลำดับ แต่อย่างไรก็ดีการแข่งขันก็ยังห่างไกลจากตลาดแข่งขันสมบูรณ์ค่อนข้างมาก ทั้งนี้เป็นเพราะธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ทั้ง 4 แห่งได้แก่ ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารกรุงไทย ยังครองส่วนแบ่งตลาดที่สูงกว่า 70% ในปี 2545 ทำให้กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ยังคงเป็นผู้นำตลาดที่มีอิทธิพลต่อตลาดในระดับที่สูงอยู่ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าโครงสร้างตลาดในการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์มีแนวโน้มที่จะจัดอยู่ในประเภทของตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopolistic Market)

จะเห็นว่าการศึกษาในส่วนแรกสามารถอธิบายได้ถึงการกระจุกตัว และการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์ในการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย แต่ยังไม่สามารถอธิบายความขึ้นแก่กัน (Interdependence) ระหว่างธนาคารพาณิชย์ในการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยได้ ในส่วนที่สองของการศึกษาจึงได้ทำการวิเคราะห์ปฏิกิริยาโต้ตอบ (Conjectural Variations) ระหว่างธนาคารพาณิชย์ โดยจะใช้แบบจำลองการคาดคะเนเกี่ยวกับปฏิกิริยาโต้ตอบระหว่างธนาคารพาณิชย์ที่มีขนาดต่างกันในตลาดผู้ขายน้อยรายมาทำการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์จะเป็นข้อมูลทั้งที่เป็นอนุกรมเวลาและภาคตัดขวาง (Pooled Time Series and Cross-Section Data) ของธนาคารพาณิชย์ทั้ง 12 แห่ง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2540-2545 โดยแบ่งการวิเคราะห์ในส่วนนี้ออกเป็น 2 แบบตามหลักเกณฑ์ที่ใช้เพื่อการประมาณค่าสัดส่วนปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยตามหลักการประมาณค่าด้วย Translog Cost Function และหลัก Output Share

ซึ่งเมื่อนำค่าสัมประสิทธิ์ที่ประมาณค่าได้จากแบบจำลอง Conjectural Variation มาทำการทดสอบตามสมมุติฐาน The Cournot Hypothesis และ The Equality Hypothesis พบว่าการประมาณค่าปัจจัยการผลิตทั้ง 2 วิธีได้ปฏิเสธสมมุติฐาน The Cournot Hypothesis และ The Equality Hypothesis ทั้งหมด จึงสรุปได้ว่า เมื่อธนาคารพาณิชย์จะตัดสินใจทำการเปลี่ยนแปลงการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยโดยอาจทำการปรับลดอัตราดอกเบี้ยเพื่อเพิ่มยอดของการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยให้มากขึ้น ธนาคารพาณิชย์รายนั้นจะคาดคะเนว่าธนาคารพาณิชย์คู่แข่งซึ่งอยู่ในกลุ่มต่างๆ จะมีปฏิกิริยาโต้ตอบที่แตกต่างกันออกไป แต่อย่างไรก็ดีการประมาณค่าปัจจัยการผลิตทั้ง 2 วิธีได้ให้ผลของการคาดคะเนการโต้ตอบในทิศทางและขนาดที่แตกต่างกันดังนี้

ในกรณีของการประมาณค่าสัดส่วนการใช้ปัจจัยการผลิตของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยด้วย Translog Cost Function พบว่าเมื่อธนาคารไทยพาณิชย์จะทำการเปลี่ยนแปลงปริมาณการให้สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของตนเอง ธนาคารไทยพาณิชย์คาดคะเนว่าจะได้รับการโต้ตอบจากธนาคารพาณิชย์คู่แข่งทั้งที่อยู่ในกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่ และธนาคารขนาดเล็ก ด้วยการเปลี่ยนแปลงปริมาณการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยไปในทิศทางเดียวกัน (ค่า CVs เป็นบวก) แต่ในกรณีการประมาณค่าสัดส่วนการใช้ปัจจัยการผลิตของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยด้วย Output Share พบว่าเมื่อธนาคารไทยพาณิชย์จะทำการเปลี่ยนแปลงปริมาณการให้สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของตนเอง ธนาคารไทยพาณิชย์คาดคะเนว่าจะได้รับการโต้ตอบจากกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ในทิศทางเดียวกัน (CVs เป็นบวก) และได้รับการโต้ตอบจากกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กในทิศทางตรงข้าม (CVs เป็นลบ)

แต่สำหรับการคาดคะเนของธนาคารสแตนดาร์ด ชาร์เตอร์ นครชนต่อปฏิกริยาโต้ตอบที่จะได้รับจากธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มต่างๆ ต่อการเพิ่มปริมาณการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของคนเองนั้น ธนาคารสแตนดาร์ด ชาร์เตอร์ นครชนคาดว่า จะได้รับการโต้ตอบจากธนาคารพาณิชย์ทั้ง 2 กลุ่มในทิศทางตรงกันข้าม (CVs เป็นลบ) ซึ่งให้ผลในด้านทิศทางที่เหมือนกันระหว่างการประมาณค่าสัดส่วนการใช้ปัจจัยการผลิตสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ทั้งวิธีการประมาณด้วย Translog Cost Function และการประเมินโดยใช้หลัก Output Share

จากผลการศึกษาดังกล่าวทำให้ทราบว่า การปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์นั้นมีลักษณะเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย ที่ต้องมีการตอบโต้ระหว่างกัน หรือมีความขึ้นแก่กัน ซึ่งผลจากการศึกษาทำให้ทราบว่า การโต้ตอบที่เกิดขึ้นนั้นมีทั้งการตอบโต้แบบรุนแรง (ค่า CVs เป็นบวก) และการโต้ตอบที่ไม่รุนแรง (ค่า CVs เป็นลบ) ซึ่งผลจากการศึกษาดังกล่าวผู้เขียนมีความเห็นว่า แนวทางการประมาณค่าด้วย Translog Cost Function มีความสอดคล้องกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์มากกว่า นั่นคือกรณีเมื่อธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มีการปรับเปลี่ยนปริมาณการให้สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย เช่นกรณีการปรับลดอัตราดอกเบี้ยเพื่อต้องการเพิ่มปริมาณการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่จะคาดคะเนว่าธนาคารพาณิชย์อื่นๆ ทั้งในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่และกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กจะให้ความสนใจ และปรับตัวตามไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเหตุผลที่สนับสนุนพฤติกรรมดังกล่าวคือ

- กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ประกอบไปด้วย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย และธนาคารกรุงไทย ซึ่งกลุ่มธนาคารเหล่านี้มีจำนวนสาขามากกว่ากลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก และจำนวนพนักงานมากกว่าด้วยเช่นกัน ทำให้ต้นทุนในการผลิตของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ต่ำกว่า นั่นคือมีศักยภาพในการปล่อยสินเชื่อมากกว่ากลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก ส่งผลให้กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มีขอบเขตของการปล่อยสินเชื่อที่สูงมากเมื่อเทียบกับกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก (โดยยอดรวมของการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ 4 แห่งรวมกันมีมากกว่าร้อยละ 70) ทำให้สามารถควบคุมกลไกตลาดได้ นำไปสู่การเป็นผู้นำในการปรับราคา นั่นคือราคาของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยสามารถควบคุมได้โดยกลุ่มธนาคารขนาดใหญ่

และในกรณีที่เมื่อธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กทำการเปลี่ยนแปลงปริมาณการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของตนเอง ธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กนั้นจะคาดคะเนว่าจะไม่ได้รับการโต้ตอบจากธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ ทั้งนี้เป็นเพราะ

- กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มีฐานเงินฝากเพื่อใช้ในการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยมากกว่ากลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก (โดยกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มีปริมาณเงินฝากเฉลี่ยมากกว่าปริมาณเงินฝากโดยเฉลี่ยของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กถึง 14 เท่าในปี 2545)
- กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มีความสามารถในการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคที่มีความต้องการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยมากกว่ากลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก ดังจะสังเกตได้จากการที่กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่สามารถเข้าไปร่วมกับโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์เพื่อดึงลูกค้าโดยตรงมากกว่ากลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กมีความสามารถในการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยน้อยกว่ากลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มากจนกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ไม่ได้ให้ความสนใจ ดังนั้นเมื่อธนาคารขนาดเล็กทำการเพิ่มปริมาณการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย โดยปริมาณความต้องการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยไม่ได้เปลี่ยนแปลงจึงส่งผลทำให้ปริมาณการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ลดลงเล็กน้อย (ค่า CVs เป็นลบ)

กรณีที่เมื่อธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กทำการเปลี่ยนแปลงปริมาณการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของตนเอง ธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กนั้นจะคาดคะเนว่าจะไม่ได้รับการโต้ตอบจากธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กด้วยกันเองนั้น ทั้งนี้อาจเกิดมาจากรายได้ส่วนใหญ่ของกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก กว่าร้อยละ 60 เป็นรายได้ที่มาจากดอกเบี้ยซึ่งมาจากการปล่อยสินเชื่อของธนาคาร ดังนั้นการปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินให้สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยทำให้รายได้ของธนาคารพาณิชย์ลดลงในขณะที่ยังคงเผชิญกับความเสี่ยงจากการผิดนัดชำระหนี้เท่าเดิม ดังนั้นกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กจึงไม่โต้ตอบด้วยการปรับลดอัตราดอกเบี้ยตามเพื่อเพิ่มปริมาณการให้สินเชื่อที่เพิ่มมากขึ้น (ค่า CVs เป็นลบ) แต่กลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดเล็กเหล่านี้จะโต้ตอบด้วยมาตรการที่ไม่ใช่ราคา เช่น การให้ฟรีบัตรเครดิตเมื่อเข้ารับบริการสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารตน หรือให้บัตรของขวัญเพื่อซื้อเฟอร์นิเจอร์ตกแต่งบ้านในราคาพิเศษ เป็นต้น ซึ่งสร้างความสนใจให้กับผู้บริโภคเช่นเดียวกัน

หากพิจารณาความสัมพันธ์โดยสรุประหว่างการคำนวณค่าดัชนีวัดการกระจุกตัว และพฤติกรรมตอบโต้ของธนาคารพาณิชย์ในการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยพบว่า ถึงแม้ค่าดัชนีวัดการกระจุกตัวจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะการเป็นตลาดผู้ขายน้อยรายที่มีการกระจุกตัวของยอดการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ 4 แห่ง โดยมีแนวโน้มของการแข่งขันที่เริ่มมีมากขึ้น แต่จากการศึกษาพฤติกรรมตอบโต้ของธนาคารพาณิชย์ทำให้ทราบว่าธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ยังคงเป็นผู้นำตลาดดังกล่าว โดยจะได้รับการตอบโต้จากธนาคารพาณิชย์อื่น ทั้งธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มใหญ่และธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มเล็กไปในทิศทางเดียวกัน

6.2 ข้อจำกัดของการศึกษา

เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้จำเป็นต้องใช้ข้อมูลปัจจัยการผลิตของสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะ ทำให้ต้องประมาณค่าสัดส่วนการใช้ปัจจัยในการผลิตสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยเมื่อเทียบกับผลผลิตทั้งหมดของธนาคารพาณิชย์ขึ้นมา ซึ่งวิธีการที่ใช้ในการประมาณค่าในการศึกษาครั้งนี้มี 2 วิธีคือ Translog Cost Function และการประเมิน โดยใช้หลัก Output Share ซึ่งทั้ง 2 วิธีต่างให้ค่าสัดส่วนปัจจัยการผลิตที่ใช้ในการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยแตกต่างกันออกไป ซึ่งตัวเลขที่ได้จากการคำนวณทั้ง 2 วิธี อาจไม่สะท้อนให้เห็นถึงจำนวนปัจจัยการผลิตที่ใช้จริงในการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากเป็นเพียงการประมาณค่าเท่านั้น นอกจากนี้ ข้อมูลการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์เพิ่งจะได้รับการเปิดเผยในงบการเงินของธนาคารนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 เท่านั้น ทำให้การศึกษาในครั้งนี้ทำได้จำกัด

6.3 ข้อเสนอแนะ

จากโครงสร้างตลาดในการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์พบว่า เป็นตลาดผู้ขายน้อยราย ที่ธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่มีอำนาจทางการตลาดอย่างมาก ในขณะที่ธนาคารพาณิชย์มีความสามารถในการแข่งขันในตลาดไม่มากนัก และการเปลี่ยนแปลงปริมาณการให้สินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยของธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่จะได้รับการคาดคะเนว่ากลุ่มธนาคารพาณิชย์ทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มเล็กจะโต้ตอบไปในทิศทางเดียวกัน แต่อย่างไรก็ดีการปรับตัวลดลงของระดับการกระจุกตัวในการปล่อยสินเชื่อประเภทดังกล่าวของธนาคารพาณิชย์ ทำให้ทราบว่าในตลาดประเภทนี้มีการแข่งขันที่มากขึ้น ซึ่งการแข่งขันดังกล่าวจะเป็นประโยชน์กับผู้บริโภคที่จะได้รับประโยชน์จากแข่งขันมากที่สุด ดังนั้นรัฐบาลควรสนับสนุนให้มีการแข่งขันในการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยอย่างเต็มที่ เช่น การออกมาตรการที่ช่วยกระตุ้นการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยให้มากขึ้น นอกจากนี้นโยบายที่รัฐพึงกระทำ คือการระมัดระวังในการออกนโยบายที่จะส่งผลกระทบต่อ การปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัย เพราะเมื่อมาตรการดังกล่าวถูกนำไปใช้ในธนาคารพาณิชย์ขนาด

ใหญ่แล้วจะส่งผลกระทบต่อทั้งระบบธนาคารพาณิชย์ เพราะกลุ่มธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ และขนาดเล็กอื่นๆ จะปรับตัวตามไปในทิศทางเดียวกันกับธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ ซึ่งจะเป็น ประโยชน์กับรัฐบาลในการสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลของมาตรการต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ เนื่องจากการแข่งขันการปล่อยสินเชื่อเพื่อที่อยู่อาศัยที่มากขึ้นของธนาคารพาณิชย์ทำให้รัฐบาลควร สอดส่องอย่างใกล้ชิดเพื่อป้องกันความเปราะบางของสถาบันการเงินที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากการ ปล่อยสินเชื่อมากเกินไป